

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut
GRÖNSÖ

2010-03-29

1(14)

Dnr. 511-356-07
Dossiernr: 0381-02-031

Naturreservatet

Grönsö

Enköpings kommun

- Länsstyrelsens beslut
- Syfte med reservatsbildningen
- Beskrivning av naturreservatet
- Administrativa data
- Skäl för beslut
- Reservatsföreskrifter
- Ärendets beredning
- Bilagor
- Sändlista

Länsstyrelsen Uppsala län

POSTADRESS: 751 86 UPPSALA BESÖKSADRESS: HAMNESPLANADEN 3

TELEFON: 018 - 19 50 00 TELEFAX: 018 - 19 52 01 E-POST: uppsala@lansstyrelsen.se

POSTGIRO: 3 51 73-4 / 6 88 03-6 ORGANISATIONSNUMMER: 202100-2254 (VAT SE202100225401)

2010-03-29

Dnr. 511-356-07
Dossier: 0381-02-031

Ytterligare inskränkningar i naturreservatet Grönsö i Enköpings kommun, ändring av föreskrifter samt fastställande av skötselplan

LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Länsstyrelsen beslutar, med tillämpning av 7 kap. 5 § sista stycket miljöbalken (1998:808), om ytterligare inskränkningar i naturreservatet Grönsö med föreskrifter enligt nedan och skötselplan enligt bilaga A. Reservatets avgränsning har inte ändrats. Området har de gränser som framgår av bifogad karta, bilaga C.

För att säkerställa syftet med naturreservatet beslutar Länsstyrelsen, med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdes-skydd m.m., om nya föreskrifter och syfte för reservatet, se nedan under rubriken RESERVATSFÖRESKRIFTER. Dessa ersätter tidigare föreskrifter och syfte meddelade genom beslut den 19 december 1974 (dnr 11.121-2213-72).

Ordningsföreskrifter utfärdade med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken skall gälla omedelbart, även om de överklagas.

Länsstyrelsen meddelar med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdes-skydd enligt miljöbalken, bestämmelser för förvaltningen av reservatet genom att fastställa den till beslutet bifogade skötselplanen, bilaga A. Denna ersätter den tidigare skötselplanen för reservatet (fastställd den 23 december 1977, dnr 11.1211-939-75). Länsstyrelsen skall vara förvaltare av naturreservatet.

Beslutet skall kungöras i Uppsala läns författningssamling. Kungörelse ska även införas i ortstidningarna Upsala Nya Tidning och Enköpingsposten.

SYFTE MED RESERVATSBILDNINGEN

Syftet med Grönsö naturreservat är att:

- bevara de för en mälarskärgård karaktäristiska naturtyper som förekommer i området, såsom näringsrik granskog, lövsumpskog, ädellövskog, barrblandskog, hällmarkstallskog och klippvegetation på silikatrika bergssluttningar, samt bevara de geologiska bildningarna och de hydrologiska betingelserna,
- bevara den biologiska mångfalden och skapa goda förutsättningar för en långsiktig överlevnad av de hotade och missgynnade arter som förekommer i området. Häckande sjöfåglar samt arter som är knutna till olika typer av skog med lång kontinuitet och stora inslag av gamla träd och död ved är särskilt prioriterade,

2010-03-29

Dnr. 511-356-07
Dossier: 0381-02-031

- bevara ett för allmänheten attraktivt besöksområde som stimulerar till naturupplevelser och ett aktivt friluftsliv.

BESKRIVNING AV NATURRESERVATET

Områdets bevarandevärden beskrivs mer utförligt under rubriken "Beskrivningsdel" i skötselplanen. Nedan ges endast en sammanfattande beskrivning.

Reservatet utgör huvuddelen av Grönsöfjärdens skärgård mellan Arnöfjärden i nordväst och Prästfjärden i sydöst. Sammanlagt finns 27 mindre öar, holmar och skär inom området, som uppvisar många av de för en målarskärgård karaktäristiska naturtyperna. De största öarna är Stora Lexingen och Killingen, vilka tillsammans utgör nästan halva landarealen.

Öarna är till största delen skogbevuxna. Merparten av skogen är långt över 100 år, vissa bestånd över 200 år gamla. Tall är volymmässigt det klart dominerande trädslaget, följt av gran. Inslag av hassel, lind, asp, björk, ek, alm och ask är vanliga och i bl.a. sumpskogarna domineras trädskiktet av löv. Den stora andelen löv är betingad dels av det gynnsamma lokalklimatet, dels av tidigare betesdrift och småskaligt skogsbruk. Flera bestånd visar också tydliga spår av äldre tiders hävd, t. ex. hamlade lindar och grova hagmarksträd.

Området utnyttjas flitigt som friluftsområde och erbjuder goda möjligheter till naturupplevelser och bad. Fornborgen på östra delen av Oxsten är ett intressant utflyktsmål och en vacker utsiktspunkt. På Granskär finns en brygga samt soptunnor och torrtoaletter.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut
GRÖNSÖ

2010-03-29

4(14)

Dnr. 511-356-07
Dossier: 0381-02-031

ADMINISTRATIVA DATA

Naturreseptatets namn: Grönsö

RegDOS ID: 2002172

Beteckning enligt
Natura 2000: SE0210252 SCI-område (art- och habitatdirektivet)
(endast landdelen av reservatet; se Natura 2000-karta,
bilaga E)

Kommun: Enköping

Socken: Kungs-Husby

Fastigheter: Grönsö 1:1 (del av)

Markägare: se skötselplan, bilaga A

Förvaltare: Länsstyrelsen

Fastighetsanknutna
rättigheter: se skötselplan, bilaga A

Lägesbeskrivning: Reservatet är beläget i Mälaren ca 23 km sydöst om
Enköping. Läget framgår av bifogad översiktskarta, se
bilaga B.

Gräns: Området har markerats med heldragen linje på
bifogad reservatskarta, bilaga C.

Koordinat i rikets
nät (RT90): x = 6593990; y = 1583768

Fastighetskarta
(Ekonomisk karta): 107 86 Äleby, 107 87 Röllingen och 107 96 Grönsö

Terrängkarta
(Topografisk karta): 10 H Strängnäs NO

Naturgeografisk region: Svealands sprickdalsterräng med lerslättdalar och
sjöbäcken (24)

2010-03-29

Dnr. 511-356-07
Dossienr: 0381-02-031

	Area - reservatet:	Totalt 972,2 hektar. Landarealen uppgår till 66,2 ha, varav produktiv skogsmark 51,2 ha
	Area – Natura 2000:	Totalt 66,2 hektar
/A	Markslag och naturtyp:	se skötselplan, bilaga A
/A	Naturtyper enligt Natura 2000:	se skötselplan, bilaga A

SKÄLEN FÖR BESLUT

Naturvärdesbedömningar

Reservatet ingår i objektet Grönsöfjärden (81.180), som i länets naturvårdsprogram (1987) bedömdes tillhöra klass II (mycket högt naturvärde). I Länsstyrelsens motivering framhölls bl.a. det rika fågellivet, skog med urskogsartad prägel samt öarnas välutbildade glacialsulptur.

I naturvårdsinventeringen av Enköpings kommunblock (1968) bedömdes området "Skärgården sydost om Grönsö jämte Ornsholmarna" vara av angelägenhetsgrad 2 (på en 3-gradig skala) med avseende på allmänna värden, med undantag för Oxsten, Stora Lexingen och Ornsholmarna vilka bedömdes vara av angelägenhetsgrad 2 med avseende på speciella värden. Motiven för bedömningen var geologin, biologin, landskapsbilden och rekreationsmöjligheterna.

Prioriterade bevarandevärden

I reservatet är naturvärdena knutna till de för en målarskärgård karaktäristiska naturtyperna.

Prioriterade biologiska värden utgörs av naturtyper så som hållmarkstallskog, barr- och blandskog, ädellövskog, lövsumpskog samt bergimpediment. Biologiska strukturer som bör prioriteras är gamla solexponerade och vidkroniga tallar, gamla och grova lövträd samt förekomst av död ved i olika former. Särskilt skyddsvärda är arter som är knutna till de prioriterade naturtyperna och strukturen. Till de djursamhällen som bör prioriteras hör även häckande sjöfågel.

Dessutom ska områdets betydelse för friluftslivet prioriteras högt i bevarandearbetet.

Naturresevatets prioriterade bevarandevärden beskrivs mer utförligt under rubriken "Beskrivningsdel" i skötselplanen.

2010-03-29

Dnr. 511-356-07
Dossier: 0381-02-031

Förutsättningar för att bevara värdena

Det som kan påverka området värden negativt är bl.a. produktionsinriktat skogsbruk, utträngning av vidkroniga träd, graninvandring i värdefulla tall- eller lövbestånd, exploatering i form av bebyggelse eller vägar m.m., störd hydrologi samt gödslingspåverkan.

För att bevara och stärka områdets naturvärden införs föreskrifter mot bl.a. produktionsinriktat skogsbruk och exploateringsåtgärder. Skötselinsatser kommer att sättas in för att stärka naturvärdena t.ex. röjning av unggrannar i lövdominerade bestånd samt försiktig frihuggning av särskilt värdefulla träd, t.ex. boträd för rovfåglar.

Motiv till att skyddsformen naturreservat har valts

Länsstyrelsen bedömer att bevarandet av områdets höga naturvärden är av allmänt intresse. För att bevara områdets naturvärden krävs inskränkningar i pågående markanvändning (skogsbruk) samt kostnadskrävande skötselinsatser. Inskränkningar och skötselkrav är utöver vad markägaren kan förväntas svara för.

Skyddsformen naturreservat enligt miljöbalken har valts, för att kunna bevara områdets naturvärden långsiktigt. Vid reservatsbildning kan föreskrifter om begränsningar i markanvändning och föreskrifter om skötsel införas och området får därigenom ett varaktigt skydd. Området är för stort för att skydda som biotopskyddsområde.

Beslutets överensstämmelse med övriga åtaganden som berör området

Reservatsbeslutet strider inte mot gällande översiktsplan. För området finns inte detaljplan eller områdesbestämmelser, sånär som att området redan är naturreservat sedan år 1974. Syfte och mål för de båda besluten stämmer väl överens.

Länsstyrelsen bedömer att reservatsbeslutet ligger väl i linje med länets miljökvalitetsmål och övriga åtaganden som berör området så som Natura 2000 samt riksintresseområden enligt 3:e och 4:e kap. miljöbalken (se även ”andra föreskrifter som gäller för området”, sidan 10 i detta beslut.). I Strategi för formellt skydd av skog i Uppsala län ingår reservatsområdet i en värdetrakt.

Intresseprövning

Enligt 7 kap. 25 § miljöbalken ska det vid prövning av naturreservatsärenden, tas hänsyn även till enskilda intressen. Inskränkningarna i den enskildes rätt att använda mark och vatten, får inte gå längre än som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut
GRÖNSÖ

7(14)

2010-03-29

Dnr. 511-356-07
Dossier: 0381-02-031

Bevarandet av områdets naturvärden är ett angeläget allmänt intresse. De inskränkningar som den enskilde drabbas av vid bildandet av reservatet får anses stå i rimlig balans med vad samhället vinner på att området får ett reservatsskydd.

Länsstyrelsens bedömning är att de föreskrifter som beslutet anger, krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses (se även förutsättningar för att bevara värdena). Föreskrifterna begränsar inte markägarens rättigheter att använda området för t.ex. jakt och fiske.

2010-03-29

Dnr. 511-356-07
Dossier: 0381-02-031

RESERVATSFÖRESKRIFTER

- A. Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken angående inskränkning i rätten att använda mark- och vattenområden inom naturreservatet.
-

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. bedriva täkt eller annan verksamhet som förändrar reservatsområdets topografi, yt- eller dräneringsförhållanden såsom att gräva, spränga, muddra, schakta, plöja, dämna, nydika, underhållsrensa dike, skyddsdika eller på annat sätt föra bort vatten, utfylla, tippa, markbereda, bryta stubbar eller utföra annan direkt eller indirekt markbearbetning,
2. uppföra byggnad eller anlägga väg, parkeringsplats, brygga, stig, spång, mast eller annan anläggning,
3. dra fram ny mark- eller luftledning eller ledning/kabel i vatten,
4. framföra motordrivet fordon med undantag för
 - körning vid brandbekämpning,
 - körning på is i samband med yrkesfiske,
 - körning i samband med underhåll av sjösäkerhetsanordning,
 - körning med mindre fordon för uttransport av fäلت klövvilt,
5. anordna upplag,
6. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel,
7. kalka eller tillföra växtnäringsämnen eller göra andra ingrepp som kan innebära förorening eller annan förändring av mark eller vatten,
8. anbringa eller upplåta mark för tavla, plakat, affisch, skylt, inskrift eller därmed jämförlig anordning med undantag för
 - anordningar för utmärkning av allmänna farleder,
9. avverka, röja, skogsodla eller utföra annan skogsvårdsåtgärd eller på annat sätt skada levande eller döda träd samt vindfällen och buskar med undantag för
 - absolut nödvändiga åtgärder i samband med brandbekämpning,
10. sätta upp saltsten eller utfodra vilt med undantag för stödåtgärder för hotad eller missgynnad art,

2010-03-29

Dnr. 511-356-07
Dossier: 0381-02-031

11. införa för trakten främmande växt- eller djurart/ras,
12. upplåta plats för camping, orienteringstävling eller liknande arrangemang, uppställning av husvagn, släpvagn eller motordrivet fordon,

Det är förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

13. anlägga nya farleder och sjösäkerhetsanordningar,

B. Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken angående förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheten att tåla visst intrång

Ägare och innehavare av särskild rätt skall tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas:

1. Utmärkning av reservatets gränser och uppsättning av informationstavla eller informationsskyltar som berör reservatet.
2. Anläggande och underhåll av markerade stigar, soptunnor, toaletter och andra anordningar/anläggningar enligt skötselplan för att främja det rörliga friluftslivet.
3. Restaurering och underhåll av de två fornborgar som finns inom reservatet.
4. Åtgärder för att främja biologisk mångfald, t.ex. naturvårdsinriktad röjning och gallring.
5. Undersökningar av växt-, djur- och svamparter och andra naturförhållanden som genomförs som ett led i uppföljningen av syfte och mål med reservatet.

Dessutom ska markägaren tåla att ovanstående åtgärder utförs av förvaltaren och att allt utfallande virke tillfaller staten.

C. Ordningsföreskrifter enligt 7 kap 30 § miljöbalken om vad allmänheten har att iaktta inom naturreservatet..

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. gräva, hacka eller på annat sätt skada jordytan,
2. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar,

2010-03-29

Dnr. 511-356-07
Dossienr: 0381-02-031

3. gräva upp eller plocka blommor, gräs, mossor, svampar, lavar eller på något annat sätt ta bort eller skada växter eller växtdelar av något slag, med undantag för plockning av matsvamp, frukt och bär,
4. fånga, döda eller föra bort ryggradsdjur, föra bort ägg eller bo eller på annat sätt medvetet störa djurlivet med undantag för

- fiske,

5. insamla och föra bort insekter eller andra ryggradslösa djur,
6. göra upp öppen eld,
7. medföra okopplad hund eller annat lösgående husdjur,
8. framföra motordrivet fordon eller terrängfordon,
9. sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift,
10. tälta, ställa upp husvagn, släpvagn eller motordrivet fordon,
11. utan Länsstyrelsens tillstånd anordna tävlingar.

Ovanstående föreskrifter skall inte utgöra hinder för förvaltaren att genomföra de åtgärder som behövs för reservatets vård och skötsel.

Föreskrifter under C gällande allmänheten gäller även markägare och innehavare av särskild rätt med undantag för åtgärder som är nödvändiga för att kunna bruka och sköta reservatsområdet eller för att kunna utöva sin särskilda rätt, t. ex. jakt och fiske.

Andra föreskrifter som gäller för området

Grönsö ingår i ett större område klassat som riksintresse för friluftsliv (F 2, Mälaren) och är därmed skyddat enligt 3 kap 6 § miljöbalken (MB). Reservatet ingår även i ett område klassat som riksintresse enligt MB 4 kap, geografiska bestämmelser (Mälaren).

Vattenområdet, som ingår i reservatet, utgör riksintresse för fiske (Mälaren) och är skyddat enligt MB 3 kap 5 §.

I reservatet gäller utökat strandskydd enligt MB 7 kap 13-15 §§, d.v.s. 300 m på land och i vatten (beslut dnr 231-569-93).

2010-03-29

Dnr. 511-356-07
Dossier: 0381-02-031

Länsstyrelsen vill erinra om att även andra lagar, förordningar och föreskrifter än reservatsföreskrifterna, gäller för området. Av särskild betydelse för syftena med reservatet är bland annat:

Landdelen av reservatet, d.v.s. alla öar och skär, utgör Natura 2000-område enligt MB 7 kap. 27 §. Enligt 7 kap. 28a § samma balk ska åtgärder som eventuellt kan skada området anmälas till Länsstyrelsen och tillstånd måste ges från Länsstyrelsen eller annan högre myndighet innan åtgärden får utföras.

Öarna Oxsten, Oxstensögonen, Stjärnan, Våmben och Lexingekråkan utgör enligt MB 7 kap 12 § fågelskyddsområde (Oxsten-Lexingekråkan) med landstigningsförbud 1 april - 15 juli (beslut dnr 11.111-1610-74). Landstigningsförbudet gäller inte markägare eller statlig/kommunal tjänsteman i tjänsteärende.

Fridlysta arter är skyddade enligt artskyddsförordningen (2007:845).

Fasta fornlämningar är skyddade enligt 2 kap lagen om kulturminnen m.m.

Terrängkörningslagen (1975:113) och terrängkörningsförordningen (1978:594) med vissa förbud mot körning i terräng.

Sjötrafikförordningen (1986:300) som reglerar trafik i och på vatten.

Vattenskoterförordningen (1993:1053) samt Länsstyrelsen i Uppsalas föreskrifter om avgränsning av allmänna farleder för vattenskoterkörning och områden där körning med vattenskoter får användas i Uppsala län (beslut dnr 523-8320-06).

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut GRÖNSÖ

2010-03-29

12(14)

Dnr. 511-356-07
Dossier: 0381-02-031

ÄRENDETS BEREDNING

Initiativet till att göra öarna söder och sydöst om Grönsö till naturreservat kom från dåvarande markägaren Carl Gustaf von Ehrenheim på Grönsö säteri. Detta resulterade i ett beslut om avsättande av reservatet, fattat den 19 december 1974 (dnr 11.121-2213-72). Landarealen av reservatet utgör sedan december 1998 ett Natura 2000-område och ett utkast till bevarandeplan för detta togs fram och remitterades under 2006. Av bevarandeplanen framgår det att det formella skyddet av skogen inom reservatet är otillräckligt. Därför beslutade länsstyrelsen år 2007 att införa ytterligare inskränkningar i naturreservatet och ett nytt underlag för beslut med tillhörande skötselplan togs fram.

Förvaltare av reservatet kommer att vara Länsstyrelsen i Uppsala Län.

Förslag till reservatsbeslut och skötselplan remitterades år 2009 till markägare, sakägare, berörda myndigheter och organisationer (se sändlista). Yttranden utan erinran inkom från Grönsö Säteri AB, Åke Loberg, Enköpings kommun, Naturvårdsverket, Vattenfall Eldistribution AB, Skogsstyrelsen, Vägverket, Sveriges Geologiska Undersökning, Fiskeriverket, Sjöfartsverket, Kustbevakningen, Naturskyddsföreningen i Enköping/ Naturskyddsföreningen i Uppsala län, Upplands botaniska förening samt Planenheten, Länsstyrelsen i Uppsala Län.

Grönsö Säteri AB inkom med en del förslag på förtydliganden rörande avsnittet "Historik och nuvarande markanvändning". Dessa förslag har införts i skötselplanen.

Yrkesfiskare Åke Loberg meddelar att han i sin yrkesutövning under vintern använder snöskoter på isen. Justeringar har därför gjorts så att reservatsföreskrifterna medger detta.

Naturvårdsverket föreslår några smärre förändringar av detaljerad karaktär som till viss del har inarbetats i beslut och skötselplan.

Sveriges Geologiska Undersökning bifogar ett förslag på justering av beskrivningen av berggrunden som förts in under avsnittet "Geovetenskapliga värden" i skötselplanen.

Fiskeriverket välkomnar förslaget, då de skyddade naturvärdena sannolikt ökar värdet av eventuellt fritidsfiske.

Sjöfartsverket framförde en del synpunkter rörande föreskrifterna, bl.a. vill de att det klart ska framgå att service, underhåll och akut felavhjälpning på fyren och andra sjösäkerhetsanordningar med tillhörande kringutrustning är tillåtet. Föreskrifterna har justerats utifrån verkets synpunkter.

Länsstyrelsen Uppsala län

POSTADRESS: 751 86 UPPSALA BESÖKSADRESS: HAMNESPLANADEN 3

TELEFON: 018 - 19 50 00 TELEFAX: 018 - 19 52 01 E-POST: uppsala@lansstyrelsen.se

POSTGIRO: 3 51 73-4 / 6 88 03-6 ORGANISATIONSNUMMER: 202100-2254 (VAT SE202100225401)

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut
GRÖNSÖ

2010-03-29

13(14)

Dnr. 511-356-07
Dossier: 0381-02-031

Upplands botaniska förening inkom med en hel del förslag på smärre justeringar, vilka till stor del har inarbetats i beslut och skötselplan.

Beslutet kan överklagas hos regeringen, miljödepartementet, se bilaga G.

Beslut i detta ärende har fattats av tf landshövding Leif Byman. I den slutliga handläggningen deltog även chefsjurist Christer Segerström, bitr. länsantikvarie Jan Helmer Gustafsson, planhandläggare Johanna Boman, naturvårdsdirektör chef naturmiljöenheten Lennart Nordvarg och naturvårdshandläggare Birgitta Svensson, föredragande.

Leif Byman

Birgitta Svensson

BILAGOR

- A. Skötselplan
- B. Översiktskarta, skala 1:250 000
- C. Reservatskarta, skala 1:30 000
- D. Skötselområdeskarta, skala 1:20 000 (ortofoto)
- E. Natura 2000-karta, skala 1:20 000 (ortofoto)
- F. Friluftslivskarta, skala 1:20 000
- G. Hur man överklagar

Länsstyrelsen Uppsala län

POSTADRESS: 751 86 UPPSALA BESÖKSADRESS: HAMNESPLANADEN 3

TELEFON: 018 - 19 50 00 TELEFAX: 018 - 19 52 01 E-POST: uppsala@lansstyrelsen.se

POSTGIRO: 3 51 73-4 / 6 88 03-6 ORGANISATIONSNUMMER: 202100-2254 (VAT SE202100225401)

Skötselplan för naturreservatet

Grönsö

Enköpings kommun

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SKÖTSELPLANENS SYFTE	3
SYFTET MED RESERVATET OCH DESS SKÖTSEL	3
BESKRIVNINGSDDEL	4
Administrativa data	4
Naturvärdesbedömningar	6
Allmän beskrivning	7
Historisk och nuvarande markanvändning	7
Områdets bevarandevärden	8
Biologiska värden	8
Geovetenskapliga värden	11
Kulturhistoriska värden	11
Värden för friluftslivet	12
Prioriterade bevarandevärden	12
Beskrivning av byggnader	13
Intressen för allmänheten	13
Referenser	14
Publicerade skrifter	14
Opublicerade skrifter	14
Kartmaterial	14
Muntliga uppgifter	14
PLANDEL	15
Övergripande skötsel	15
Beskrivning, bevarandemål och föreskrifter för skötsel	15
Bränder	20
Stigar	20
Upplag m.m.	20
Jakt och fiske	20
Fauna- och floravård	20
Fornlämningar	20
UPPFÖLJNING AV SKÖTSELÅTGÄRDER	21
UPPFÖLJNING AV BEVARANDEMÅL	21
SAMMANFATTNING OCH PRIORITERING AV ÅTGÄRDER	22

SKÖTSELPLANENS SYFTE

Skötselplanen avser främst att ge anvisningar om bevarande av naturreservatets värden. Planens mål är långsiktiga medan åtgärdsförslagen avser en kortare period, ca 10 år. Skötselplanen ska således med bevarat syfte kunna justeras vid behov. Förslag till ändring av planen ska underställas Länsstyrelsen för godkännande och fastställande.

Denna skötselplan ersätter den tidigare skötselplanen för reservatet (fastställd 23 december 1977, dnr 11.1211-939-75).

SYFTET MED RESERVATET OCH DESS SKÖTSEL

Syftet med Grönsö naturreservat är att:

- bevara de för en mälarskärgård karaktäristiska naturtyper som förekommer i området, såsom näringsrik granskog, lövsumpskog, ädellövskog, barrblandskog, hällmarkstallskog och klippvegetation på silikatrika bergssluttningar, samt bevara de geologiska bildningarna och de hydrologiska betingelserna,
- bevara den biologiska mångfalden och skapa goda förutsättningar för en långsiktig överlevnad av de hotade och missgynnade arter som förekommer i området. Häckande sjöfåglar samt arter som är knutna till olika typer av skog med lång kontinuitet och stora inslag av gamla träd och död ved är särskilt prioriterade,
- bevara ett för allmänheten attraktivt besöksområde som stimulerar till naturupplevelser och ett aktivt friluftsliv.

2010-03-29

Dnr 511-356-07
Dossier 0381-02-031

BESKRIVNINGSDDEL

Administrativa data

Naturresevatets namn: Grönsö

RegDOS ID: 2002172

Beteckning enligt
Natura 2000: SE0210252 SCI-område (art- och habitatdirektivet)
(endast landdelen av resevatet; se Natura 2000-karta,
bilaga E)

.E

Kommun: Enköping

Socken: Kungs-Husby

Fastigheter: Grönsö 1:1 (del av)

Markägare: Grönsö Säteri AB

Förvaltare: Länsstyrelsen

Fastighetsanknutna
rättigheter: Yrkesfiskare Åke Loberg, Slaktebo, Torsvi, innehar
fiskearrende. Sjöfartsverket innehar ett 50-årigt arrende
för plats för en mindre fyr på Våmben (avtal från 1968-09-
01).

Lägesbeskrivning: Resevatet är beläget i Mälaren ca 23 km sydöst om
Enköping. Läget framgår av bifogad översiktskarta, se
bilaga B.

.B

Gräns: Området har markerats med heldragen linje på
bifogad resevatetskarta, bilaga C.

.C

Koordinat i rikets
nät (RT90): x = 6593990; y = 1583768

Fastighetskarta
(Ekonomisk karta): 107 86 Äleby, 107 87 Röllingen och 107 96 Grönsö

Terrängkarta
(Topografisk karta): 10 H Strängnäs NO

2010-03-29

Dnr 511-356-07
Dossier 0381-02-031

Naturgeografisk region: Svealands sprickdalsterräng med lerslättdalar och sjöbäcken (24)

Area - reservatet: Totalt 972,2 hektar. Landarealen uppgår till 66,2 ha, varav produktiv skogsmark 51,2 ha

Area - Natura 2000: Totalt 66,2 hektar

Markslag och naturtyp:
(ungefärliga arealer)

Barrskog på fastmark, äldre än 140 år	14 ha
Barrskog på fastmark, 100-140 år	11 ha
Hällmarkstallskog, äldre än 140 år	12 ha
Blandskog, äldre än 100 år	4 ha
Triviallövskog på fastmark, 100-140 år	1 ha
Triviallövskog på fastmark, 40-100 år	3 ha
Sluten ädellövskog, äldre än 140 år	2 ha
Lövsumpskog, 100-140 år	2 ha
Lövsumpskog, 40-100 år	1 ha
Ungskog på fastmark, 40-100 år	1 ha
Hygge (< 40 år), ej planterat	4 ha
Bergimpediment	12 ha
Vatten, inkl. bladvass och strandvegetation	906 ha

Naturtyper enligt

Natura 2000:

Naturligt eutrofa sjöar med nate- eller dybladsvegetation (3150)	906,4 ha
Klippvegetation på silikatrika bergssluttningar (8220)	4,2 ha
Pionjärvegetation på silikatrika bergsytter (8230)	1,0 ha
Västlig taiga (9010) *, med undergrupper:	45,9 ha
Granskog (9011)	2,8 ha
Tallskog (9012)	9,1 ha
Hällmarkstallskog (9014)	12,4 ha
Barrblandskog (9015)	12,7 ha
Blandskog (9016)	5,0 ha
Triviallövskog (9017)	3,9 ha
Näringsrik granskog (9050)	2,2 ha
Lövsumpskog (9080) *	3,4 ha
Ädellövskog i branter (9180) *	1,6 ha

* Prioriterad naturtyp enligt EU:s habitatdirektiv

Föreskrifter utöver reservatsbeslut

Landdelen av reservatet, d.v.s. alla öar och skär, utgör Natura 2000-område enligt 7 kap. 27 § miljöbalken (MB). Enligt 7 kap. 28a § samma balk ska åtgärder som eventuellt kan skada området anmälas till Länsstyrelsen och tillstånd måste ges från Länsstyrelsen eller annan högre myndighet innan åtgärden får utföras.

Grönsö ingår i ett större område klassat som riksintresse för friluftsliv (F 2, Mälaren) och är därmed skyddat enligt 3 kap 6 § MB. Reservatet ingår även i ett område klassat som riksintresse enligt MB 4 kap, geografiska bestämmelser (Mälaren).

Vattenområdet, som ingår i reservatet, utgör riksintresse för fiske (Mälaren) och är skyddat enligt MB 3 kap 5 §.

I reservatet gäller utökat strandskydd enligt MB 7 kap 13-15 §§, d.v.s. 300 m på land och i vatten (beslut dnr 231-569-93).

Öarna Oxsten, Oxstensögonen, Stjärnan, Våmben och Lexingekråkan utgör enligt MB 7 kap 12 § fågelskyddsområde (Oxsten-Lexingekråkan) med landstigningsförbud 1 april - 15 juli (beslut dnr 11.111-1610-74). Landstigningsförbudet gäller inte markägare eller statlig/kommunal tjänsteman i tjänsteärende.

Fridlysta arter är skyddade enligt artskyddsförordningen (2007:845).

Fasta fornlämningar är skyddade enligt 2 kap lagen om kulturminnen m.m.

Terrängkörningslagen (1975:113) och terrängkörningsförordningen (1978:594) med vissa förbud mot körning i terräng.

Sjötrafikförordningen (1986:300) som reglerar trafik i och på vatten.

Vattenskoterförordningen (1993:1053) samt Länsstyrelsen i Uppsalas föreskrifter om avgränsning av allmänna farleder för vattenskoterkörning och områden där körning med vattenskoter får användas i Uppsala län (beslut dnr 523-8320-06).

Naturvärdesbedömningar

Reservatet ingår i objektet Grönsöfjärden (81.180), som i länets naturvårdsprogram (1987) bedömdes tillhöra klass II (mycket högt naturvärde). I Länsstyrelsens motivering framhölls bl.a. det rika fågellivet, skog med urskogsartad prägel samt öarnas välutbildade glacialsulptur.

I naturvårdsinventeringen av Enköpings kommunblock (1968) bedömdes området ”Skärgården sydost om Grönsö jämte Ornsholmarna” vara av angelägenhetsgrad 2 (på en 3-gradig skala) med avseende på allmänna värden, med undantag för Oxsten, Stora Lexingen och Ornsholmarna vilka bedömdes vara av angelägenhetsgrad 2 med

avseende på speciella värden. Motiven för bedömningen var geologin, biologin, landskapsbilden och rekreationsmöjligheterna.

Allmän beskrivning

Reservatet utgör huvuddelen av Grönsöfjärdens skärgård mellan Arnöfjärden i nordväst och Prästfjärden i sydöst. I reservatet ingår öarna Lexingekråkan, Lilla och Stora Lexingen, Våmben, Stjärnan, Oxstensögonen, Oxsten, Granskär, Lindskär, Ytterskär, Skomakaren, Sörskogsskåret, Killingen, Kalven, Gubbgrundan och Kråkan. Sammanlagt finns 27 mindre öar, holmar och skär. Störst är Stora Lexingen och Killingen, vilka tillsammans utgör nästan halva landarealen. Omedelbart nordväst om reservatet ligger den stora ön Grönsö med Grönsö slott, och i öster ligger naturreservatet Röllingen.

Öarna är till största delen skogbevuxna, bara de minsta skären är mer eller mindre trädfria. Merparten av skogen är gammal, långt över 100 år, och vissa bestånd är över 200 år gamla. Tall är volymmässigt det klart dominerande trädslaget, följt av gran. Stora ytor där berget går i dagen domineras av gles, ganska lågvuxen hällmarksskog med i princip enbart tall i trädskiktet. I anslutning till hällmarkstallskogen finns också partier med i stort sett kalt berg, framför allt i branter som stupar ner mot sjön. I flackare partier och i svackor är jordlagren tjockare och här växer rikare skog, ofta med gamla, grova tallöverståndare och ett undre grandominerat trädskikt. Vissa av dessa bestånd har buskskikt av hassel och yngre lind. Inslag av asp, björk, ek, alm och ask är också vanliga, och i flera bestånd, bl.a. i sumpskogar, domineras trädskiktet av löv. De minsta öarna har mycket varierande trädslagssammansättning. Längs de flacka stränderna växer mestadels smala ridåer av klibbal, björk och pil. Vattnen kring öarna är ganska djupa, och vass har relativt liten utbredning längs stränderna.

Historisk och nuvarande markanvändning

Trakten har varit bebodd länge, vilket rester av två fornborgar på Oxsten vittnar om. Åtminstone en av fornborgarna antas ha uppförts omkring 500 e.Kr. Sedan dess har såvitt känt ingen bebyggelse uppförts i området, med undantag för en fyr på Våmben.

Öarna ingår sedan 1600-talet i Grönsö säteris ägor och användes förr som sommarbete för säteriets djur. Detta pågick fram till slutet av 1800-talet. Ännu på 1600-talet var öarna skogrika, men skogsbruket (huvudsakligen i form av veduttag) var så hårt att man under senare delen av 1700-talet såg sig tvungen att anlägga nya skogsbestånd. Skogen i området torde till största delen härröra från denna tid. Sedan dess har ett periodvis försiktigt skogsutnyttjande i huvudsak i form av veduttag bedrivits. Ett större hygge upptogs i början av 1970-talet.

Grönsö blev naturreservat 1974 (beslut dnr 11.121-2213-72), och samtidigt inrättades fågelskyddsområdet Oxsten-Lexingekråkan med landstigningsförbud 1 april - 15 juli

2010-03-29

Dnr 511-356-07
Dossier 0381-02-031

(beslut dnr 11.111-1610-74). 1976 upprättades en skötselplan som beskrev hur skogsbruket skulle bedrivas. Förlängd omloppstid samt förnygring, genom slutavverkning i form av skärmställning, och plantering är grunden för skogsskötseln. Den första 10-års perioden beskrevs detaljerat med ett försiktigt skogsuttag, bortförande av döda och döende träd samt på vissa platser lövbekämpning. Dessa åtgärder har dock utförts i liten utsträckning.

Skötselplanen gav markägaren full frihet att förlägga åtgärderna i tid, varför man har valt att skjuta på skogsåtgärder till tidpunkter då teknikutvecklingen gör dem lönsamma. Skogen i området har därigenom under de senaste decennierna i stort sett fått utvecklas fritt. Det stora hygget på norra delen av Stora Lexingen från början av 1970-talet har inte återplanterats.

Idag är reservatet, med sina många skyddade vikar och badklippor, främst ett populärt utflyktsmål sommartid. En del jakt (älg, rådjur, hare, andfågel) och fiske bedrivs även i området.

Områdets bevarandevärden

Biologiska värden

(Arter med prioriterat bevarandevärde är understrukna.)

Området uppvisar många av de för en mälarskärgård karaktäristiska naturtyperna. Naturvärdena är knutna främst till skog med lång kontinuitet, såväl gles, mager hållmarkstallskog med gammal, solexponerad tall som mer sluten barr-, bland- och lövskog med mycket död ved och ofta artrika busk- och fältskikt. Dessa skogar hyser många känsliga signal- och rödlistade arter. Även små öar och skär med häckande sjöfågel har högt bevarandevärde.

Hållmarkstallskogen är en karg och relativt artfattig men särpräglad miljö (naturtyp enl. Natura 2000: 9010 Västlig taiga - undergrupp 9014 Hållmarkstallskog). Tallen är helt dominerande i trädskiktet, men det finns även inslag av yngre gran, björk och rönn samt enbuskar. Bottenskikt saknas eller består huvudsakligen av renlavar, fältskikt förekommer fläckvis och utgörs mest av torktåliga arter som kruståtel, fårsvingel och ljung. Luckor i trädskiktet, med mer eller mindre kalt berg, uppträder ofta. Här finns rikligt med mycket gamla, grova och knotiga tallar (de äldsta över 200 år), liksom död ved i olika stadier av nedbrytning. Följaktligen är naturtypen mycket värdefull för organismer som är beroende av gammal eller död, gärna solbelyst, tall, t.ex. svamparna vintertagging, tallticka, grovticka och blomkålssvamp. Fiskgjusen, som är upptagen i EU:s fågeldirektiv, bygger sitt bo i grova, vidkroniga tallar. Detta är också en typisk biotop för bl.a. spillkråka, talltita och tofsmes. Troligen finns här också skalbaggen reliktböck (*Notorhina punctata*), som utvecklas i gamla, grovbarkiga tallar i solexponerade lägen och är rödlistad i kategorin NT -

2010-03-29

Dnr 511-356-07
Dossier 0381-02-031

missgynnad. Denna naturtyp, med sina många solbelysta och vindskyddade ytor, är på det hela taget attraktiv för många värmekrävande insekter.

I branter och på exponerade berghällar saknas ofta högre vegetation, och mycket av växtligheten sitter i klippskrevor och på mindre avsatser. De öppna bergytorna är täckta av olika lavar, t.ex. skorp- och bägarlavar samt tuschlav. Även många mossor trivs i denna miljö, bl.a. raggmossor och sotmossor. Här finns också solälskande kärlväxter som svartbräken, gaffelbräken, vårspärgel, mandelblomma, blodnäva och tulkört (Natura 2000: 8220 Klippvegetation på silikatrika bergssluttningar, 8230 Pionjärvegetation på silikatrika bergytor). De branta bergväggarna erbjuder lämpliga boplatser för korp. Den sällsynta pilgrimsfalken (*Falco peregrinus*), som vanligen häckar på hyllor i branta klippväggar och är rödlistad som VU - sårbar samt listad i fågeldirektivet, har förr förekommit i området.

De viktigaste hoten mot dessa miljöer och dess invånare är produktionsinriktat skogsbruk och avlägsnande av död ved. Lavtäckena i de glesa tallskogarna och på de öppna bergytorna är känsliga för starkt slitage från t.ex. friluftsliv, men detta tycks i dagsläget inte vara något större problem i reservatet.

De mer slutna skogarna på friska-fuktiga morän- och lerjordar har också höga värden i form av gamla träd och död ved. Här finns dessutom ofta ett stort inslag av triviala och ädla lövträd, vilka är av speciellt intresse för vedlevande arter. Lövrikedomen är betingad dels av det gynnsamma lokalklimatet, dels av tidigare betesdrift och småskaligt skogsbruk. Flera bestånd visar också tydliga spår av äldre tiders hävd, t.ex. grova och spärrgreniga hagmarksträd, gamla hässlen, hamlade lindar, igenväxande, gräsbevuxna gläntor samt diverse hävdgynnade växtarter.

Framför allt på Skomakaren växer tät, kraftig granskog med stor lövinblandning i trädskiktet och buskskikt av bl.a. hassel, skogstry, måbär och unga lövträd (Natura 2000: 9050 Näringsrik granskog). I två smala sänkor på Oxsten domineras träd- och buskskikt av lind i olika åldrar (Natura 2000: 9180 Ädellövskog i branter). Fältskiktet i dessa skogar är ofta örtrikt med näringskrävande och skuggtåliga arter som bergslok, harsyra och blåsippa, och i de rikaste partierna hittar man lundväxter som ormbär, trolldruva, vårärt, desmeknopp och tandrot. Även marksvampfloran är rik men otillräckligt undersökt. Andra delar, t.ex. de inre delarna av Killingen, upptas av mer ordinär barrskog med bl.a. blåbär, lingon, piprör och liljekonvalj i fältskiktet och vanliga skogsmossor i bottenskiktet (Natura 2000: 9010 Västlig taiga - olika undergrupper av barrskog).

På fuktiga, tidvis översvämmade marker, främst på Stora och Lilla Lexingen samt på Kråkan, växer frodig lövsumpskog dominerad av klibbal och med inslag av bl.a. ask, gran och asp (Natura 2000: 9080 Lövsumpskog). Vissa partier utgörs av öppna stråk med ört- och buskrika starrkärr. I buskskiktet är bl.a. hägg och brakved vanliga, i fältskiktet svärdsilja, besksöta, frossört m.fl.

Av de många arter som är knutna till gamla eller döda träd och som har påträffats i de rikare skogarna i området kan nämnas hasselticka (växer vanligen på döda hasselgrenar), luddticka (parasit på barrträdsrötter i gammal, örtrik granskog), blyertslav (växer vanligen på grova ekar) och granbarkgnagare (skalbagge som utvecklas i barken på gammal gran). Hit hör också den rödlistade mindre hackspetten, som gärna bygger bo och söker föda i döda eller gamla lövträd.

Ett möjligt hot i de mer lövrika delarna är, förutom storskaligt skogsbruk, invandring av gran. Detta trädslag är ofta en svår konkurrent som beskuggar och på sikt tränger ut andra träd, vilket är särskilt allvarligt när det gäller värdefulla gamla och grova lövträd. Granen kan även missgynna den lundartade floran genom att orsaka minskat ljusinsläpp och sänkt pH i marken.

Delvis tack vare inrättandet av fågelskyddsområdet har reservatet en rik sjöfågelfauna. På små öar och skär häckar såväl vanliga mälarfåglar, t.ex. vigg, fiskmå, skratmå och gråhäger, som arter som förknippas mer med kusttrakter, t.ex. fisktärna, silltrut, gråtrut, havstrut, småskrake och strandskata. Fågeldirektivsarten storlom (*Gavia arctica*), som är en mycket ovanlig häckfågel i Mälaren, har tidigare häckat i området. Vissa av dessa arter är mycket känsliga för störning vid häckplatsen. Sedan 1997 finns en koloni av mellanskarv (*Phalacrocorax carbo sinensis*, underart av storskarv) på Oxstensögonens norra ö, där det övre trädsiktet har dödats av skarvarnas spillning. Havsörn (*Haliaeetus albicilla*; rödlistad som NT) ses då och då på födosök.

Skyddsvärda arter:

Fåglar

<i>Dendrocopos minor</i>	mindre hackspett	NT	
<i>Dryocopus martius</i>	spillkråka		F
<i>Larus fuscus</i>	silltrut	VU	
<i>Pandion haliaetus</i>	fiskgjuse		F
<i>Sterna hirundo</i>	fisktärna		F

Insekter

<i>Microbregma emarginata</i>	granbarkgnagare	s
-------------------------------	-----------------	---

Kärlväxter

<i>Actaea spicata</i>	trolldruva	s	
<i>Adoxa moschatellina</i>	desmeknopp	s	
<i>Cardamine bulbifera</i>	tandrot	s	
<i>Goodyera repens</i>	knärot	s	§
<i>Hepatica nobilis</i>	blåsippa	s	(§)
<i>Lathyrus vernus</i>	vårärt	s	
<i>Paris quadrifolia</i>	ormbär	s	
<i>Tilia cordata</i>	lind	s	

Lavar

<i>Buellia violaceofusca</i>	blyertslav	NT
------------------------------	------------	----

Svampar

<i>Dichomitus campestris</i>	hasselticka		s
<i>Hygrocybe conica</i>	toppvaxskivling		s
<i>Inonotus tomentosus</i>	luddticka	NT	s
<i>Irpicodon pendulus</i>	vintertagging	NT	s
<i>Phaeolus schweinitzii</i>	grovticka		s
<i>Phellinus pini</i>	tallticka		s
<i>Ramaria</i> subg. <i>Ramaria</i>	korallfingersvamp-art		s
<i>Sparassis crispa</i>	blomkålssvamp		s

Teckenförklaring:

F = Arten omfattas av EU:s fågeldirektiv
s = Signalart enligt Skogsstyrelsen 2005
§ = Arten är fridlyst i Sverige

Hotkategori i Sverige enligt rödlistan år 2005:

CR = Critically endangered	Akut hotad
EN = Endangered	Starkt hotad
VU = Vulnerable	Sårbar
NT = Near threatened	Missgynnad
DD = Data deficient	Kunskapsbrist

Geovetenskapliga värden

Berggrunden i området består till största delen av gnejs med gångar av kvarts och mörka bergarter. Den nordvästra delen av reservatet består av vitgrå till rödgrå, gnejsig, glest porfyrisk eller jämnkorning granodiorit till granit. På Oxsten finns inneslutningar av fältspatkvartsit. Våmben och Lexingekråkan samt delar av Oxsten, Stora och Lilla Lexingen består av grå till rödgrå, jämnkorning yngre granit. Glaciärskulpturen är välutbildad med räfflor, riss, skärformiga brott m.m.

Topografin är varierande, och många av öarna har höga branter ner mot sjön. De högsta punkterna på Killingen och Oxsten ligger 25 resp. 22 m över Mälarens yta, medan t.ex. Stora Lexingen är relativt flack. Omkring 1/5 av reservatets landareal upptas av kalt berg. I övrigt täcks öarna huvudsakligen av ett tunt moräntäcke, i ett par partier av glacial lera. På många håll tyder florans sammansättning på kalkrik jordmån.

Kulturhistoriska värden

Vissa av öarna är starkt präglade av äldre tiders småskaliga markanvändning, med öppna gläntor, vidkroniga lövträd och träd med spår av hamling. En fast fornlämning i form av rester av en fornborg (RAÄ Kungs-Husby 74:1) finns på östra delen av

2010-03-29

Dnr 511-356-07
Dossier 0381-02-031

Oxsten. Fornborgen är i ganska dåligt skick, med delvis igenrasade murar samt sly och buskar i murarna och på borggården. Även på västra delen av samma ö finns en fornborg (RAÄ Kungs-Husby 99:1), som dock är sämre dokumenterad och till stor del överväxt med skog. Fornlämningarnas läge framgår av skötselområdeskarta, bilaga D.

RAÄ Kungs-Husby 74:1 Fornborg, anlagd på berg med naturlig brant i SSV, V, N, NÖ och Ö. I SÖ dubbla murar på 15 m avstånd. Den inre muren är 10-12 m bred. Inre höjd, 0,5-1 m, yttre höjd, 1-2 m. Stenarna har i allmänhet en storlek av 0,4-0,7 m. I murarnas mitt finns igenrasade ingångar. Borgområdet utgörs av bergmark med enstaka lövträd och buskar.

RAÄ Kungs-Husby 99:1 Fornborg, belägen på högsta delen av öns västra parti. Uppgift ur Upplands fornminnesförenings tidskrift, band 47. Geologiska kartan Fånö, Aa 8, har borgen markerad.

Värden för friluftslivet

Reservatet har höga värden för friluftslivet, då det erbjuder goda möjligheter till naturupplevelser och bad. Fornborgen på östra delen av Oxsten är ett intressant utflyktsmål och en vacker utsiktspunkt. Denna ö är dock fågelskyddsområde och landstigningsförbud råder under perioden 1 april-15 juli.

Reservatet kan nås med båt, och bra landstigningsplatser finns på flera av öarna. På Granskär, där många båtar lägger till sommartid, finns en brygga samt soptunnor och torrtoaletter. Här har besökare också trampat upp promenadstigar. I övrigt finns inga anordningar för friluftslivet.

Prioriterade bevarandevärden

Markslag och naturtyp:	barr- och blandskog på fastmark, hällmarkstallskog, ädellövskog, lövsumpskog, bergimpediment
Strukturer:	gamla och grova lövträd, gamla, grova, solexponerade och vidkroniga tallar, död ved
Växt-, svamp- och djursamhällen:	häckande sjöfågel, vedlevande skalbaggar, lavar och svampar, lundartad flora
Arter:	<i>Dryocopus martius</i> spillkråka <i>Larus fuscus</i> silltrut <i>Pandion haliaetus</i> fiskgjuse <i>Sterna hirundo</i> fisktärna <i>Tilia cordata</i> lind

2010-03-29

Dnr 511-356-07
Dossier nr 0381-02-031

<i>Dichomitus campestris</i>	hasselticka
<i>Irpicodon pendulus</i>	vintertagging
<i>Phellinus pini</i>	tallticka

Friluftsliv: naturupplevelse

Beskrivning av byggnader

Byggnadens läge framgår av reservatskarta, bilaga C.

1. Fyr
Fyren (ID: 1110141) står på den lilla ön Våmben. Den uppfördes 1968 och är fortfarande i funktion. För tillsyn och underhåll av fyren ansvarar Sjöfartsverket, varför byggnaden inte har tagits upp som ett särskilt skötselområde i plandelen.

Intressen för allmänheten

Reservatet kan nås med båt eller, när sjön är frusen, över isen. Farleden mellan Södertälje kanal och Västerås går genom området. Reservatet är tillgängligt för allmänheten, utom på de platser och under de tider där landstigningsförbud råder. Friluftslivets intressen ska i huvudsak tillgodoses genom enkla anordningar och reservatets naturliga förutsättningar.

Referenser

Publicerade skrifter

- Gärdenfors, U. (ed.) 2005: Rödlistade arter i Sverige 2005 - The 2005 Red List of Swedish Species. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Haglund, E. 1968: Naturvårdsinventering av Enköpings kommunblock. Del II. Södra Trögds kommun. Naturvårdsrådet i Uppsala län.
- Länsstyrelsen i Uppsala län, 1987: Naturvårdsprogram för Uppsala län. 1. Värdefulla områden för naturvård och rörligt friluftsliv. Meddelanden från planeringsavdelningen 1987 nr 2.
- Löfroth, M. (red.) 1997: Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000. Naturvårdsverket förlag, Stockholm.
- Naturvårdsverket, 1991: Områden av riksintresse för naturvård och friluftsliv. Rapport 3771.
- Naturvårdsverket, 1992: Områden av riksintresse för naturvård och friluftsliv - Beskrivningar. Rapport 4037.
- Nitare, J. (red.) 2005: Signalarter - Indikatorer på skyddsvärd skog. Flora över kryptogamer. 3:e uppl. Skogsstyrelsens förlag, Jönköping.
- Nordiska ministerrådet, 1984: Naturgeografisk regionindelning av Norden.
- Pettersson, T. 2004: Skarvar och fågelskär. Inventeringar i Mälaren 2004. Länsstyrelsen i Stockholms län, Rapport 2004:22.
- Pettersson, T. 2006: Mälarens fåglar. Inventering av fågelskär, skarvar och fiskgjusar 2005. Länsstyrelsen i Stockholms län, Rapport 2006:02.
- Pettersson, T. 2006: Fåglar i Mälaren. Inventeringar år 2006. Länsstyrelsen i Stockholms län, Rapport 2006:26.

Oppublicerade skrifter

- Forngren, U. 2006: Skogsbruksplan för fastigheterna Grönsö 1:1 samt Utö 1:1 och 3:1. ForestMan AB.
- Kihlblom, D. 1976: Skötselplan för Grönsö naturreservat. Skogsvårdsstyrelsen i Uppsala län. Beslut 1977-12-23.
- Lansfors, L., Persson, H. & Toller, F. 2000: Grönsö naturreservat. En utvärdering av befintlig skötselplan. Projektarbete i Natur- och landskapsvård, Em 18. Institutionen för ekologi och växtproduktionslära, SLU, Uppsala.
- Länsstyrelsen i Uppsala län, 1974: Bildande av naturreservat i Enköpings kommun. Beslut 1974-12-19.
- Länsstyrelsen i Uppsala län, 1974: Förordnande till skydd för fågellivet för vissa öar i Enköpings kommun. Beslut 1974-12-19.
- Länsstyrelsen i Uppsala län, 2006: Bevarandeplan (utkast) för Natura 2000-område. Grönsö SE0210252.
- Länsstyrelsen i Uppsala län, 2006: Strategi för formellt skydd av skog i Uppsala län.
- Riksantikvarieämbetet, 1980: Fornminnesregistret. Kungs-Husby socken.

Kartmaterial

- Lantmäteriet, 1980-81: Ekonomisk karta över Sverige, skala 1:10 000. Kartblad 10H 8g Äleby, 10H 8h Röllingen och 10H 9g Grönsö.
- Rikets allmänna kartverk, 1860: Häradsekonomiska kartan, skala 1:20 000. Karta över Trögd härad.
- Sveriges Geologiska Undersökning, 1984: Berggrundskartan, skala 1:50 000. Kartblad 10 H Strängnäs NO. Serie Af nr 145.
- Sveriges Geologiska Undersökning, 1985: Jordartskartan, skala 1:50 000. Kartblad 10 H Strängnäs NO. Serie Ae nr 68.

Muntliga uppgifter

- Bertil Jobacker, Dalby, Veckholm.
- Carl Gustaf och Jacob von Ehrenheim, Grönsö slott.
- Lars-Thure Nordin, Länsstyrelsen i Uppsala län.
- Sjöfartsverket, Norrköping.

Länsstyrelsen Uppsala län

POSTADRESS: 751 86 UPPSALA BESÖKSADRESS: HAMNESPLANADEN 3
TELEFON: 018 - 19 50 00 TELEFAX: 018 -19 52 01 E-POST: uppsala@lansstyrelsen.se
POSTGIRO 3 51 73-4 / 6 88 03-6 ORGANISATIONSNUMMER: 202100-2254 (VAT SE202100225401)

PLANDEL

Övergripande skötsel

Ett av de övergripande syftena med skötseln av reservatet är att gynna de arter som är beroende av naturskog med lång kontinuitet och stora inslag av gamla träd och död ved. Detta innebär att skogsmarken i reservatet i stort sett ska lämnas utan åtgärd. Dock kan det bli aktuellt att hålla efter invandrande gran i lövdominerade bestånd på rikare marker. Likaså bör särskilt värdefulla grova och vidkroniga träd, främst ädellöv men även asp och tall, i största möjliga utsträckning friställas om de trängs av omgivande träd.

Ett annat syfte är att bevara den rika sjöfågelfaunan, framför allt de häckande arterna varav flera är känsliga för störning. Detta bör göras genom att inom fågelskyddsområdet minimera risken för mänsklig störning under häckningssäsongen.

Beskrivning, bevarandemål och föreskrifter för skötsel

Reservatet har delats upp i sju skötselområden. För avgränsning av områdena A-F, se skötselområdeskarta, bilaga D. Naturtypernas utbredning framgår av Natura 2000-karta, bilaga E. Bevarandemål märkta med * är även upptagna i bevarandeplanen för Natura 2000-området Grönsö.

Skötselområde A: Bland- och lövskog på frisk-fuktig mark - ca 24 ha

Beskrivning: Gammal skog av varierande sammansättning på morän- och lerjordar. Vissa bestånd domineras av gran men har stort lövinslag, andra bestånd domineras av asp, lind eller ask. Hassel är vanligt förekommande. Sump- och strandskogar domineras vanligen av klibbal. Inslagen av gamla och grova träd och död ved är stora. Busk- och fältskikt är ofta frodiga och artrika. Vissa partier är starkt hävdpräglade.

Bevarandemål: Naturskog med fortsatt stort inslag av trivial- och ädellöv samt rikliga mängder död ved. De enskilda beståndens trädslagssammansättning ska inte förändras påtagligt, inte heller markfloran. Särskilt värdefulla träd, t.ex. hagmarksträd och boträd för rovfåglar, ska så långt möjligt ha goda växtförhållanden. Det är gynnsamt tillstånd när följande bevarandemål är uppnådda:

- Den sammanlagda arealen blandskog och triviallövskog uppgår till minst 8 ha.
- Arealen näringsrik granskog uppgår till minst 2 ha.*
- Arealen lövsumpskog uppgår till minst 3 ha.*
- Arealen ädellövskog i branter uppgår till minst 1,5 ha.*

2010-03-29

Dnr 511-356-07
Dossier 0381-02-031

- Gran utgör minst 50% av krontäckningen i näringsrik granskog.*
- Triviallöv och/eller ask utgör minst 50 % av krontäckningen i lövsumpskog.*
- Lind och/eller annat ädellöv utgör minst 50 % av krontäckningen i ädellövskog i branter.*
- Mängderna gamla och grova träd och död ved bibehålls eller ökar.*
- Värdefulla grova och vidkroniga lövträd och tallar trängs eller beskuggas inte av omgivande träd.
- Hasselticka förekommer på minst 3 hasselbuskar.

Skötselåtgärder: Löpande:

- Vid behov röjning av unggran i lövdominerade bestånd. Röjning bör ske vintertid. Avröjt material lämnas på plats.
- Vid behov försiktig frihuggning av särskilt värdefulla träd om dessa beskuggas av träd som anses mindre värdefulla, i första hand gran. Frihuggning bör ske vintertid. Avverkat material lämnas på plats.
- I övrigt ingen åtgärd.

Skötselområde B: Barrskog på frisk mark samt hållmarkstallskog - ca 26 ha

Beskrivning: Gammal skog; dels sluten, barrdominerad skog med varierande förhållande mellan gran och tall på relativt magra moränmarker, dels gles och luckig, talldominerad skog på hållmarker. Till detta skötselområde räknas även fornborgarna på Oxsten.

Bevarandemål: Sluten barrnatturskog med flerskiktat trädskikt och rikligt med gamla och döda träd. Ljusöppen tallnatturskog med stora inslag av gamla, grova och vidkroniga tallar samt död ved, och undervegetation dominerad av renlavar, ris och torktåliga gräs. Det är gynnsamt tillstånd när följande bevarandemål är uppnådda:

- Arealen barrskog på frisk mark uppgår till ca 14 ha.
- Arealen hållmarkstallskog uppgår till ca 12 ha.
- Trädskiktet i hållmarkstallskog är glest och luckigt.
- Tall utgör minst 70 % av krontäckningen i hållmarkstallskog.
- Mängderna gamla och grova träd och död ved bibehålls eller ökar.*
- Värdefulla grova och vidkroniga tallar trängs eller beskuggas inte av yngre träd.
- Vintertagging förekommer på minst 3 tallar och tallticka på minst 10 tallar.
- Fiskgjuse och spillkråka häckar årligen.

2010-03-29

Dnr 511-356-07
Dossier nr 0381-02-031

- Fornborgarna är fria från igenväxningsvegetation och utsätts inte för åverkan.

Skötselåtgärder: Restaurering:

Avverkning av träd, sly och buskar som vuxit upp i fornborgarnas murar och på borggårdarna. På borggårdarna kan enstaka äldre träd och buskar sparas. Avverkning bör ske vintertid. Avverkat material lämnas i omgivande skogsmark. Dessa åtgärder gäller i första hand den östra borgen som är i bättre skick, om möjligt också den västra borgen.

Löpande:

- Vid behov försiktig frihuggning av särskilt värdefulla tallar, t.ex. boträd för rovfåglar. Frihuggning bör ske vintertid. Avverkat material lämnas på plats.
- Vid behov röjning av igenväxningsvegetation i fornborgarnas murar och på borggårdarna.
- I övrigt ingen åtgärd.

Skötselområde C: Gammalt hygge med restskog - ca 7,5 ha

Beskrivning: Ca 30 år gammalt, oplanterat hygge på morän- och bergmark på Stora Lexingen. Naturligt föryngrad ungskog, bl.a. björk, asp och gran. En del äldre träd står kvar, bl.a. vidkroniga tallar. Ut mot stranden i norr och väster står partier av orörd restskog.

Bevarandemål: Naturskog av typ 9010 Västlig taiga. Trädslagssammansättning beroende på naturliga förutsättningar. Det är gynnsamt tillstånd när följande bevarandemål är uppnådda:

- Arealen västlig taiga uppgår till minst 7 ha.*
- Trädskiktet är flerskiktat och har naturlig föryngring.*
- Gamla träd och död ved i olika nedbrytningsstadier förekommer.*
- Värdefulla grova och vidkroniga tallar och lövträd trängs eller beskuggas inte av yngre träd.

Skötselåtgärder: Löpande:

- Vid behov försiktig frihuggning av särskilt värdefulla träd, t.ex. boträd för rovfåglar. Frihuggning bör ske vintertid. Avverkat material lämnas på plats.
- I övrigt ingen åtgärd.

Skötselområde D: Öppna hållmarker och bergbranter - ca 5 ha

- Beskrivning:** Öppna, naturligt vegetationsfattiga bergytor med varierande topografi, från tämligen flack till brant stupande.
- Bevarandemål:** Mer eller mindre trädfria hållmarker och branter med sparsam vegetation dominerad av skorp- och bägarlavar, tuschlav samt torktåliga mossor och kärlväxter.
Det är gynnsamt tillstånd när följande bevarandemål är uppnådda:
- Arealen klippvegetation på silikatrika bergssluttningar uppgår till ca 4 ha.*
 - Arealen pionjärvegetation på silikatrika bergytor uppgår till ca 1 ha.*
 - Täckningsgraden av träd och buskar är högst 30 %.*
 - Täckningen av den slitagekänsliga tuschlaven minskar inte.*
- Skötselåtgärder:** Löpande:
- Vid behov röjning av igenväxningsvegetation på öppna bergytor.
 - I övrigt ingen åtgärd.

Skötselområde E: Fågelöar - ca 2 ha

- Beskrivning:** Öarna Oxstensögonen, Stjärnan, Våmben och Lexingekråkan, vilka ingår i fågelskyddsområdet. Små bergbundna öar och skär med glest trädskikt eller enstaka träd. Intressant fauna av häckande sjöfågel av flera arter. Oxsten ingår också i fågelskyddsområdet, men har annan karaktär och fågelfauna och har därför förts till ett annat skötselområde (se skötselområde B).
- Bevarandemål:** I stort sett orörda öar och skär med rik häckfågelfauna.
Det är gynnsamt tillstånd när följande bevarandemål är uppnådda:
- Arealen fågelöar uppgår till minst 2 ha.
 - Häckande fåglar är ostörda av mänsklig aktivitet under häckningstid.
 - Silltrut häckar regelbundet.
 - Fisktärna häckar årligen med minst 20 par.
 - Ingen av de häckande fågelarterna minskar långsiktigt.
- Skötselåtgärder:** Ingen åtgärd med bestämmelser för fågelskyddsområde.

2010-03-29

Dnr 511-356-07
Dossier 0381-02-031

Skötselområde F: Vatten - ca 907 ha

Beskrivning: Hela sjödelen av reservatet, inkl. vassar samt mindre holmar och skär som inte ingår i fågelskyddsområdet. Vattnet är mestadels tämligen djupt. Relativt liten utbredning av vass längs stränderna.

Bevarandemål: Sötvatten av god kvalitet samt orörda holmar och skär.
Det är gynnsamt tillstånd när följande bevarandemål är uppnådda:

- Arealen naturligt eutrofa sjöar uppgår till 906 ha.
- Arealen vass ökar inte påtagligt.
- Siktdjup är minst 3 meter.

Skötselåtgärder: Ingen åtgärd.

Skötselområde G: Friluftsliv

(Se bilaga F för friluftsanordningarnas/-anläggningarnas läge.)

Beskrivning: På Granskär finns en brygga samt sju soptunnor och två torrtoaletter. Här finns också stigar upptrampade av besökare. För närvarande finns inget akut behov av ytterligare anordningar för friluftslivet. Om besöksstrycket skulle öka i framtiden kan det dock bli aktuellt att kanalisera besökare till vissa platser genom t.ex. markerade stigar och rastplatser, för att minimera eventuella problem med störning på djurlivet, slitage, nedskräpning och eldning.

Bevarandemål: Besökare ska informeras om reservatets natur- och kulturvärden, om Natura 2000 samt om bestämmelser för reservatet och fågelskyddsområdet.

- Väl underhållna reservatsskyltar, skyltar om landstigningsförbud samt informationsskylt om fornborgarna ska finnas på lämpliga platser (se bilaga E).
- Sanitära anordningar ska finnas i tillräcklig omfattning.
- Väl underhållna brygga ska finnas på Granskär.
- Gränsmarkering ska följa svensk standard, SIS 03 15 22.

Skötselåtgärder: Nyskapande:

- Nya reservatsskyltar med information om Natura 2000.
- Nya skyltställ.
- Skylt om fornborgarna på Oxsten, med information om kulturminneslagen.
- Om nödvändigt utökas antalet soptunnor och toaletter på Granskär.

Löpande:

- Underhåll av skyltar, skyltställ, soptunnor, toaletter, brygga och ev. gränsmarkering.
- Vid behov utbyte av skyltar.
- Avlägsnande av eldstäder.
- Allmänt underhåll.

Bränder

Uppkomna bränder ska släckas. Efter en eventuell skogsbrand lämnas det brända området utan åtgärd. Död ved, såväl stående som liggande, lämnas på platsen. Undantag måste dock göras för åtgärder som är nödvändiga för människors säkerhet och framkomligheten längs stigar.

Stigar

Befintliga (upptrampade) stigar inom reservatet får hållas fria från vindfällan. Vid genomgångar av vindfällan lämnas avsågade stamdelar vid sidan av stigen.

Upplag m.m.

Tillfälliga upplag får upprättas av förvaltaren i samband med skötsel av området.

Jakt och fiske

Jakt och fiske får bedrivas av markägare och andra nyttjanderättsinnehavare i enlighet med gällande lagstiftning. Nya jaktorn och siktgator får ej uppföras utan Länsstyrelsens tillstånd. Uppsättning av saltstenar och utfodring av vilt får ej ske.

Fauna- och floravård

Eventuella åtgärder som kan behövas till stöd för hotade eller sällsynta arter får göras inom reservatet.

Fornlämningar

Fornlämningar är skyddade enligt lagen om kulturminnen m.m. (SFS 1988:950). Åtgärder som rör fornlämningar ska ske i samråd med länsstyrelsens kulturmiljöenhet.

UPPFÖLJNING AV SKÖTSELÅTGÄRDER

Länsstyrelsen ansvarar för dokumentation av förändringar inom reservatet, inklusive skötselåtgärder. Dokumentationen bör helst ske med både anteckningar och fotografier. Skötselåtgärderna ska följas upp för att kontrollera att de genomförda åtgärderna överensstämmer med bevarandemålen och så att status före och efter utförda skötselåtgärder dokumenteras.

UPPFÖLJNING AV BEVARANDEMÅL

Uppföljning och bevarandemål märkta med * är även upptagna i bevarandeplanen för Natura 2000-området Grönsö. Uppföljning sker med fältbesök om inget annat anges.

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål görs **varje år** för:

- Skyltar, skyltställ, brygga, soptunnor, toaletter, avlägsnande av eldstäder samt städning.

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål görs **vart sjätte år** för:

- Förekomst av prioriterade arter.(*)
- Täckning av tuschlav i skötselområde D.*
- Häckande sjöfågel i fågelskyddsområdet.
- Ev. gränsmarkering.

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål görs **vart 12:e år** för:

- Gamla träd och död ved.*
- Värdefulla grova och vidkroniga träd.
- Fornborgar.
- Täckningsgrad av träd och buskar i skötselområde D. Uppföljning kan ske med IRF-bilder.*

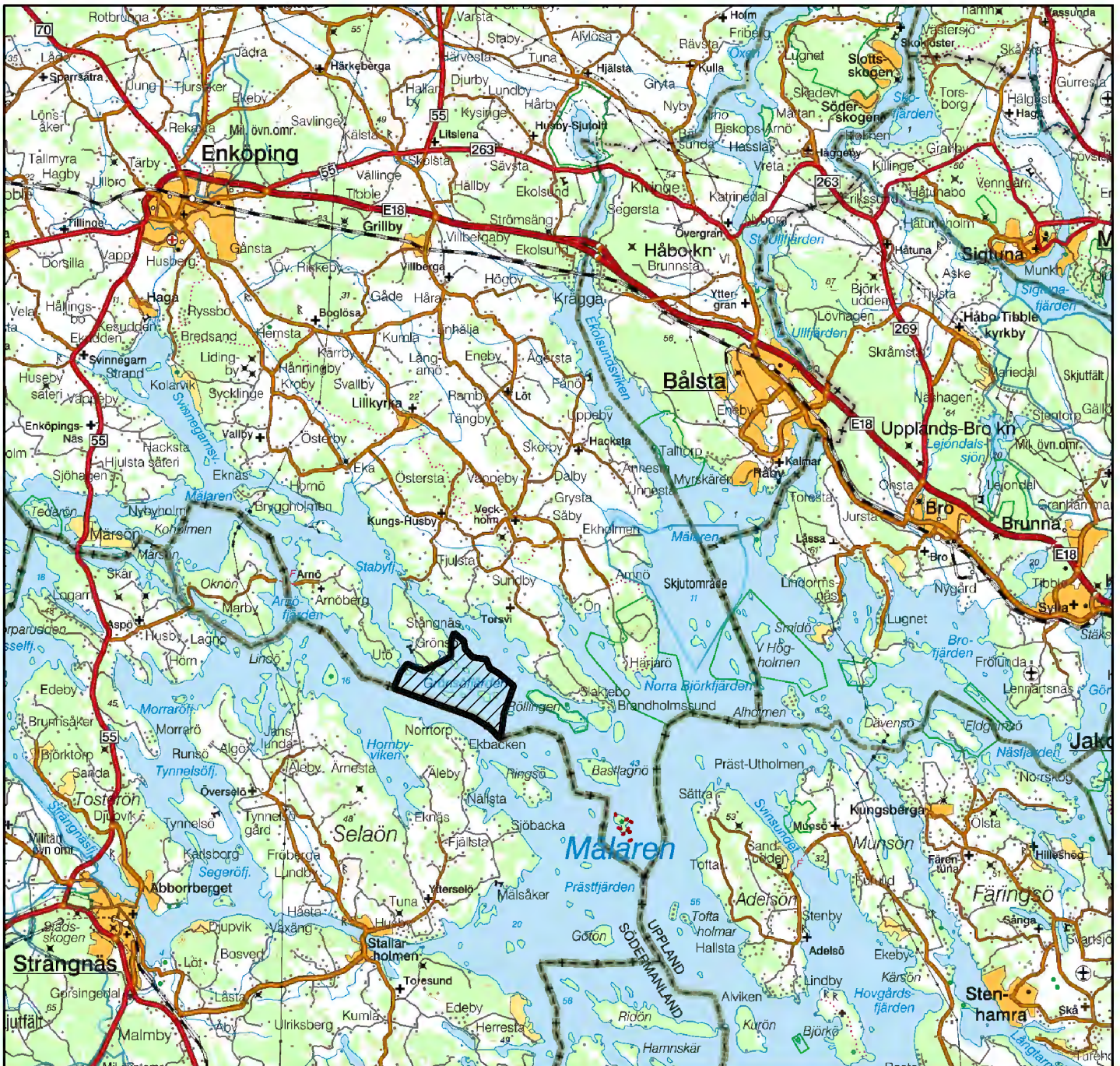
Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål görs **vart 18:e år** för:

- Utbredning av naturtyper. Uppföljning kan ske med IRF-bilder.*
- Trädslagssammansättning. Uppföljning kan ske med IRF-bilder eller fältbesök.*
- Utbredning av vass. Uppföljning kan ske med IRF-bilder.
- Vattenkvalitet.

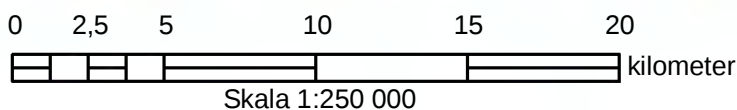
SAMMANFATTNING OCH PRIORITERING AV ÅTGÄRDER

Skötselåtgärd	Prio	När	Skötselomr.	Finansiering
Röjning av unggran i lövdominerade bestånd	1	Vid behov	A	Skötselanslag
Frihuggning av värdefulla träd	1	Vid behov	A, B, C	Skötselanslag
Restaurering och underhåll av fornborgar	1	Inom 1 - 5 år, och därefter vid behov	B	Skötselanslag
Underhåll av brygga	1	Löpande	G	Skötselanslag
Nya reservatsskyltar	1	Inom 1 - 5 år	G	Skötselanslag
Nya skyltställ	1	Inom 1 - 5 år	G	Skötselanslag
Avlägsnande av eldstäder	1	Löpande	G	Skötselanslag
Städning	1	Löpande	Alla	Skötselanslag
Allmänt underhåll av reservatet	1	Löpande	Alla	Skötselanslag
Tillsyn av att regler och föreskrifter i reservatet följs	1	Löpande	Alla	Ramanslag
Uppföljning av skötselåtgärder	1	Efter åtgärd	Alla	Skötselanslag
Uppföljning av bevarandemål	1	Varje, vart 6:e, 12:e och 18:e år enligt ovan	Alla	Skötselanslag
Röjning av igenväxningsvegetation på öppna bergytor	2	Vid behov	D	Skötselanslag
Skylt om fornborgar	2	Inom 1 - 5 år	G	Skötselanslag
Uttökning av soptunnor / toa	2	Vid behov	G	Skötselanslag
Gränsmarkering	3	Inom 1 - 5 år	G	Skötselanslag

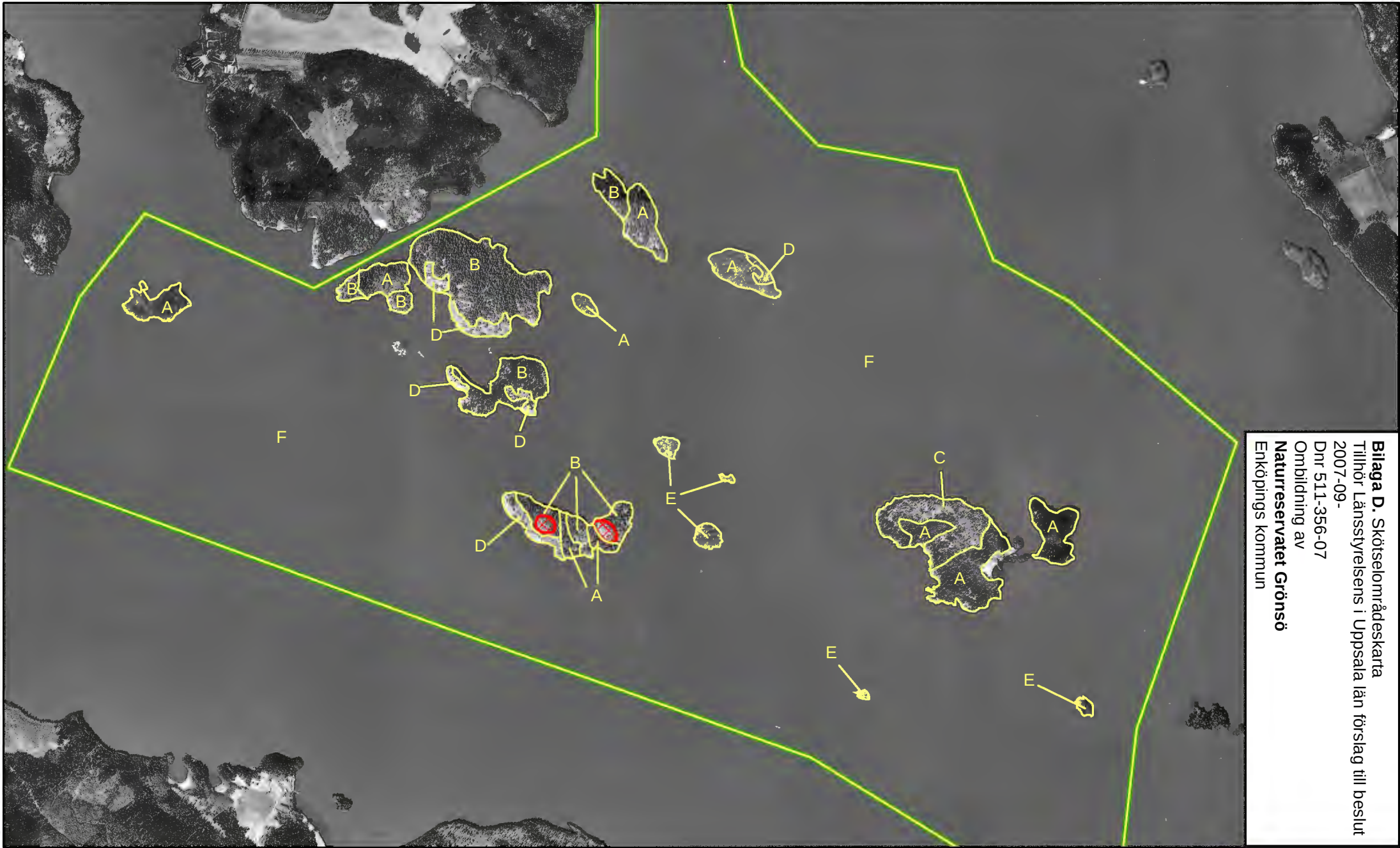
Bilaga B. Översiktskarta
Tillhör Länsstyrelsens i Uppsala län förslag till beslut
2007-09-
Dnr 511-356-07
Ombildning av
Naturreseptat Grönsö
Enköpings kommun

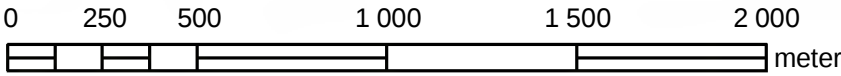
© Lantmäteriet 2005, Ur GSD-Översiktskartan ärende 106-2004/188C

 Naturreseptat

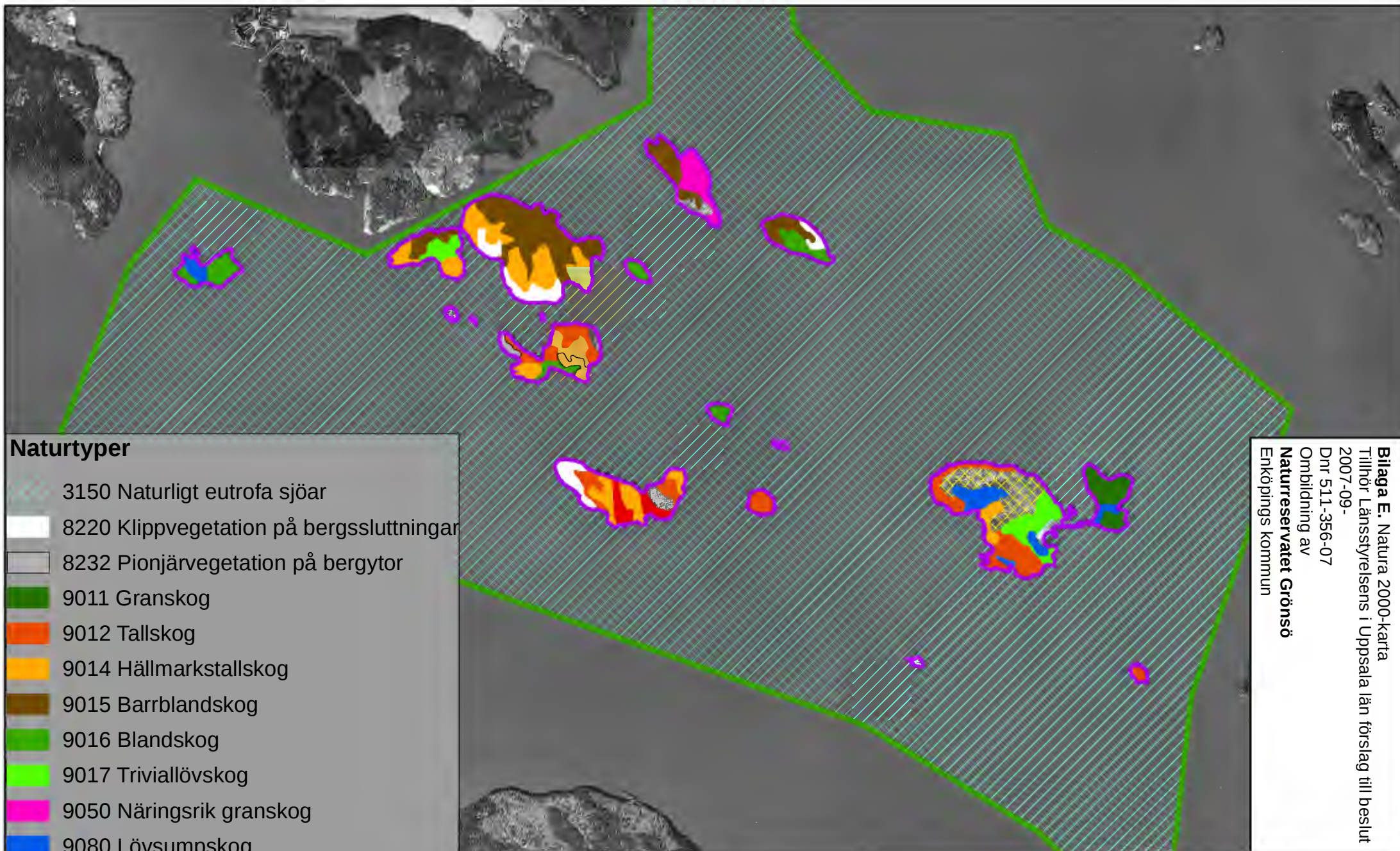

© Lantmäteriet 2005, Ur GSD-Ortofoto ärende 106-2004/188C

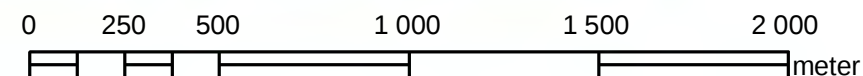
Skala 1:20 000

© Lantmäteriet 2005, Ur GSD-Terrängkartan ärende 106-2004/188C

Skala 1:20 000